

Justisdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Høring – Økt bruk av konfliktråd

Grimstad 16.03.12

Stine Sofies Stiftelse er en prosjektorganisasjon med følgende hovedmålsetting:

- FOREBYGGE vold og overgrep mot barn
- AVDEKKE vold og overgrep mot barn
- IVARETA det voldsutsatte barnet
- PÅVIRKE myndighetene til å bedre barns rettsvern

Det kan innledningsvis presiseres at Stine Sofies Stiftelse imøtekommer alle endringer som generelt styrker rettstilstanden og ivaretagelsen av barn, pårørende og etterlatte. Høringen vil bli besvart med utgangspunkt i våre hovedmålsettinger.

Stiftelsen har erfart at et møte med den siktede/domfelte kan ha stor betydning for den fornærmede, både i volds- og sedelighetssaker. Stiftelsens erfaring er at det er viktig for den fornærmede å bli trodd og at den siktede/domfelte tar ansvar for sine handlinger. Det er også viktig for den fornærmede å fortelle gjerningspersonen om konsekvensene av den straffbare handlingen. Stiftelsen stiller seg derfor positive til en økt bruk av konfliktråd, så sant hensynet til den fornærmede er tilstrekkelig ivaretatt. Vi tror også at megling kan ha en forebyggende effekt ved at gjerningspersonen må stilles ansikt til ansikt med fornærmede og de følgene handlingen har hatt for vedkommende. Noen straffbare forhold er imidlertid så alvorlige at en ubetinget fengselsstraff er nødvendig, både for å ivareta fornærmede og pårørende, beskytte samfunnet og for å ha en allmennpreventiv effekt.

Det uttales følgende i høringsnotatet: *"Ofrenes utbytte ser ikke ut til å skyldes (eventuelle) innrømmelser eller endringer hos gjerningsperson, men at offentlige instanser, betydningsfulle andre og samfunnet rundt ser, hører og tror dem, så vel som vektlegger deres opplevelse og oppfatning".* Det er bra at fornærmede opplever en så sterk ivaretagelse av personer som deltar i prosessen, og at et møte konfliktråd kan gi denne gruppen den oppfølgingen de trenger for å komme videre i livet.

Det er i høringsbrevet trukket ut noen av forslagene som arbeidsgruppen kommer med, og stiftelsen vil først kommentere disse, og deretter kommentere noen av de andre forslagene i rapporten.

For det første blir det foreslått en ny alternativ straffereaksjon for barn under 18 år, kalt ungdomsoppfølging. Den foreslås regulert i straffeprosessloven § 71 a nytt andre ledd, og skal anvendes ved mindre alvorlige lovbrudd enn den nye ungdomsstraffen som Stortinget har vedtatt. Det oppgis at formålet med den nye reaksjonen er å etablere et hjemmelsgrunnlag for ulike typer oppfølging i konfliktrådet utover ordinær megling, og at lovforslaget vil imøtekomme behovet for ulike former for oppfølging.

Stiftelsen mener at ungdomsoppfølging kan være en effektiv og rimelig reaksjon overfor unge lovbrutere. Det legges opp til at ungdommen gjennom oppfølgingen vil få klare signal på at samfunnet ikke aksepterer slike handlinger og gjerningspersonen gjennom et møte med fornærmede og andre berørte får høre hvilke konsekvenser handlingen har hatt for dem. Det kan også være viktig for den fornærmede at handlingen får konsekvenser for gjerningspersonen gjennom en "straff" som viser at vedkommende må gjøre opp for seg. Et stormøte vil kunne inkludere familien og nettverket til gjerningspersonen slik at de i fremtiden kan være en støtte for vedkommende og dermed forebygge nye lovbrudd. Et slikt møte kan gjennomføres uten at fornærmede deltar, og det er viktig at fornærmede ikke blir utsatt for press til å delta.

Arbeidsgruppe overlater det til rettspraksis og påtalemyndigheten å fastsette nærmere grenser for hvilke saker som kan overføres til oppfølging i konfliktrådet. Arbeidsgrupper ser det som aktuelt at også mer alvorlige saker blir overført, og stiftelsen vil bare understreke viktigheten av at fornærmede blir informert og hørt i forhold til en slik overføring. Det er klart at å gjøre en dom delvis betinget av at domfelte får oppfølging i konfliktråd kan være en viktig faktor i arbeidet med å tilbakeføre domfelte til samfunnet og hindre ny kriminalitet, men man må sikre at fornærmede også blir ivaretatt.

Arbeidsgruppen har som nevnt hatt lite fokus på hvilke saker som kan passe for slik behandling, men overlater det til domstolene og påtalemyndigheten. Det har vært prøvd ut ordninger med megling ved vold i nære relasjoner, med positive resultater. Man har likevel vært oppmerksom på faren ved at den fornærma ikke gir et frivillig samtykke i disse tilfellene. Det opplyses at det i Finland ikke megles ved vold i nære relasjoner når volden har foregått over tid eller det allerede har vært meglet i saken av en annen instans. Det opplyses også om at det heller ikke megles dersom det er omstendigheter som tyder på at gjerningspersonen mener at bruk av vold er akseptabelt i et forhold. Det megles heller ikke i saker som involverer mindreårige, dersom den mindreårige har et spesielt behov for beskyttelse, slik som ved seksuelle overgrep.

I forhold til noen av tiltakene som har vært forsøkt, blir det rapportert at gjerningspersonen hevder at det er brukt mindre vold enn det fornærmede mener. Stiftelsen mener at for at man i slike saker skal kunne megle, må det være enighet om hendelsen og at man ikke bagatellisere volden. For fornærmede kan det oppleves som et nytt overgrep etter å ha samtykket til megling å oppleve at gjerningspersonen bagatelliserer volden under megling. Også barn må skjermes fra en slik opplevelse, da en bagatellisering av hendelsen kan virke belastende for barnet.

Det foreslås at overføring til oppfølging i konfliktrådet skal anmerkes på utvidet politiattest de to første årene etter overføringen. En utvidet politiattest skal verne samfunnet mot å ansette personer som har begått spesifikke lovbrudd mot å ta visse stillinger. Ved at man ønsker å slette

anmerkningen etter to år, bør man være påpasselig med å overføre forbrytelser av seksuelle karakter til oppfølging i konfliktrådet.

Det følger videre at der oppfølging i konfliktrådet er et vilkår for betinget dom, skal samtykke gis i forbindelse med straffesaksbehandlingen for retten. Der oppfølgingen ilegges som en påtalemessig reaksjon, skal samtykke gis til påtalemyndigheten før overføringen til konfliktrådet. Stiftelsen ønsker en avklaring på om fornærmede her blir informert om overføringen, da det går klart frem av rapporten at det ikke er et krav at fornærmede samtykker til slik ungdomsoppfølging.

Stiftelsen forstår det slik at et stormøte vil bli holdt uavhengig av om fornærmede samtykker til å delta, men at deltakelse er sterkt ønskelig. Det er da viktig at ivaretagelsen av fornærmede er god, da fornærmede i denne sammenhengen er en deltaker på lik linje med andre som stiller på møtet, som politi, barnevern, skole og gjerningspersonens omsorgspersoner og omgangskrets. Vi er enig i at der gjerningspersonen har rett til forsvarer, bør også fornærmede kunne la seg bistå av advokat dersom vedkommende har rett på det etter strpl § 107a.

Stiftelsen forstår det slik at bruken av overføring til oppfølging i konfliktråd skal omfatte mindre alvorlige saker, og at den øvre grensen for hva som skal overføres sammenfaller med ungdomsstraffens nedre grense. Vi antar dermed at saker som omhandler seksuelle overgrep ikke vil bli overført til slik oppfølging.

For det andre foreslås det at overføring til konfliktråd skal være en foretrukket reaksjon for påtalemyndigheten for barn mellom 15 og 18 år, dersom den siktede samtykker og erkjenner de faktiske forhold. Stiftelsen støtter at dette skal være en presumsjon, men stiller spørsmål om hvor realistisk det er at en ungdom erkjenner de faktiske forhold. Man må uansett sikre at erkjennelsen er i samsvar med fornærmedes forklaring, slik at erkjennelsen omfatter det faktiske forhold.

Stiftelsen stiller seg også positive til at man i saker hvor gjerningspersonen er under 15 år overfører saken til konfliktrådet som en sivil sak. Stiftelsen har sett en økning i henvendelser hvor et barn har utsatt et annet barn for seksuelt overgrep, og både den fornærmede og pårørende har vært fortvilet over at dette ikke får noen følger. Et eksempel på en henvendelse var et barn på 10 år som var blitt utsatt for seksuelt overgrep av en 12åring. Fornærmede hadde selv en far som sonet for seksuelle overgrep, og gutten hadde sterke reaksjoner på at faren måtte sone mens hans overgriper slapp straff. Stiftelsen mener at konfliktløsning her kan være et effektivt virkemiddel, både for å hindre at gjerningspersonen forgriper seg igjen og for å hjelpe den fornærmede og pårørende til å gå videre. I slike saker bør barnevernet delta.

For det tredje foreslår arbeidsgruppen å oversette begrepet restorative justice til gjenopprettende prosess. Stiftelsen har ingen innvendinger mot oversettelsen av begrepet.

For det fjerde foreslås det å gjøre unntak fra prinsippet om personlig deltakelse i møter i konfliktråd slik at fornærmede i særlige tilfeller kan utpeke en representant som møter i sitt sted. Stiftelsen stiller seg positive til dette. I noen saker, spesielt i saker som omhandler vold og overgrep, kan det være en stor påkjenning for den fornærmede å stille personlig. Vi ser også viktigheten av at også andre som kan være berørt av lovbruddet blir innkallet, da disse kan sette lys på saken og også ha

behov for å møte gjerningspersonen. Viser blant annet til eksempelet som gis i rapporten om familien til et voldtektsoffer som gikk med hevtanker.

Stiftelsen er også positiv til at man åpner for at dersom det er flere fornærmede i en sak, etter en konkret vurdering av saken, kan tillate at en av de fornærmede møter på vegne av de andre fornærmede i saken. Det må imidlertid foreligge et informert og reelt samtykke frå de andre fornærmede, slik at disse også, gjennom den som møter, blir hørt.

Vi ser det som positivt at barn under 18 år kan gjennomføre megling også ved offerløs kriminalitet, da for å høre konsekvensene av handlingen som ble utført og at slike handlinger blir møtt med en reaksjon.

Øvrige kommentarer til rapporten:

Det er foreslått at siktede/domfelte skal kunne stille med forsvarer på ungdomsstormøte. Stiftelsen er enig med arbeidsgruppen at advokaten kun skal tjene som en støtteperson og ikke representere i møtet. Det er her viktig at advokatene er klare på sine roller før man stiller i stormøte. Vi mener også at fornærmede i slike tilfeller skal få med seg en bistandsadvokat.

En utvidelse av angrefristen fra èn til to uker har gode grunner for seg, da det gir partene tid til å søke juridisk bistand.

Stiftelsen ser viktigheten av en ny bestemmelse i konfliktrådsloven som slår fast at en avtale i konfliktrådet ikke får noen betydning for rettigheter og plikter etter voidsoffererstatningsloven.

Stiftelsen ønsker, så langt det er mulig uten å ødelegge for etterforskningen, at fornærmede blir spurt først om vedkommende ønsker konfliktrådsbehandling. Dersom fornærmede ikke ønsker dette, er det lite poeng i å ta dette opp med den siktede. Stiftelsen frykter at man ved å spørre den siktede først vil legge større press for den fornærmede til å samtykke. Om den fornærmede ikke ønsker å møte, må man også være påpasselig at man ikke legger press på fornærmede til å stille med en representant. Man må akseptere at den fornærmede ikke ønsker å bidra til konfliktløsning, personlig eller med en representant.

Vi er positive til at man endrer prinsippet om møtested av hensyn til fornærmede. Det er rimelig at den som allerede er utsatt for en straffbar handling skal slippe å reise til gjerningspersonen.

Familievoldssaker kan bare overføres dersom fornærmede samtykker. I slike saker mener vi at man først ber om fornærmede sitt samtykke. I slike saker er strafferammene så høye at oppfølging først og fremst vil være aktuelt som vilkår for en betinget dom. Familievoldssaker er så alvorlige at ubetinget straff ofte vil være rette reaksjon, men stiftelsen ser at en delvis betinget dom med særvilkår om oppfølging kan ha gode grunner for seg i saker med barn og hvor partene vil ha en relasjon til hverandre i fremtiden. I slike tilfeller må man være oppmerksom på maktforholdet mellom partene og politiet må i forkant gjøre et grundig arbeid i å kartlegge forholdet mellom partene for å vurdere om saken er egnet for konfliktrådsbehandling.

I forhold til barn ønsker vi at barnet i stor grad skal være synlig i konfliktrådsmeklingen, og spesielt i saker som omhandler vold i nære relasjoner. Det er viktig at barnet blir sett og hørt, og at barnets

ønsker er prioritert ved utforming av en avtale. Det er også viktig at barnevernet deltar på slike møter, slik at barnevernet kan følge opp familien også etter at oppfølgingen i konfliktrådet er ferdig.

Det er også i rapporten gjort noen tanker om økt bruk av konfliktråd i straffegjennomføringen, og det foreslås at det skal gis tilbud om gjenopprettende prosesser på alle stadier i straffegjennomføringen. Stiftelsen mener at fornærmede skal spørres først, for å unngå at fornærmede føler et press til å delta fordi den domfelte ønsker det. Vi er enig i at en slik gjenopprettende prosess kan ha stor betydning for fornærmede, da det kan gjøres avtale om at domfelte ikke skal oppholde seg i nærheten eller ta kontakt med fornærmede. Vi er positive til at kriminalomsorgen skal ta hensyn til en avtale om hvordan de skal forholde seg til hverandre i fremtiden, i forhold til oppholdssted og det å unnlate å ha samkvem med bestemte personer.

Med vennlig hilsen

Ada Sofie Austegard

Leder

Stine Sofies Stiftelse

Mari Jensen

Jurist

Stine Sofies Stiftelse